Móricz Pál
A boglya-kemencze mellett
(részlet)

Ha néhanap hazatekinthetek az én fehérremeszelt házsoros hajduközségembe, hol születtem, hol atyámfiai élnek, melynek földjében magam is utoljára pihenni vágyok, - ilyenkor mintha míndig csak virágos mezőn járnék. Virágok helyett kedves arczok mosolyognak felém.

Már is emlegetnek. Várván-vár az én öreg nagyatyám, mert régen nem voltam otthon és mert kedves nagyatyus nem kiván sem aranyat, sem ezüstöt - valaha ugyanis bőven jutott neki abból is, hanem mostan az én kedves hajdu öregatyámnak csak az a hő kívánsága, ha legalább harmadnaponként láthatna engemet.

Már megyek, mihamar hazamegyek kedves nagyatyám; talán még csöpög a vörösürmös ágyasról is a potrohos kancsóba?

*

Ifjabb Szücs István uram, az István bácsi, közel szomszéd nagyatyám házához. Özvegy sorsu öreg hajduember, a ki nádfedeles, mestergerendás, fehérremeszelt takaros kis öreg hajduházában boldog önelégedetten és nyugalomban éli napjait.

Hajdanta ilyen önelégedett, nyugalomba vonult öreg magyarok sürübben kerültek a Hajduságon, a mikor még a koldulók nevét is nehány ujján összeszámolhatta, a ki kiváncsiskodott irántok; ilyenek voltak például: a kutyabőrdudás Furu Bálint, a szőrtarisznyás sánta koldus, a Baglyok, a csörgősgégáju Molnár Julcsa, a ki külömben egy rosszul sikerült férfi volt...Ma már a koldusok szaporábban fordulnak elő a puczczos házak árnyékában, de ritkulnak, fogynak az olyan elégedett, nyugalmas lelkü, pihenőre tért, tiszta fehérviseletü öreg hajduk, a minő Szücs István bátyánk, a ki kenyere javát megevén, karja izmait a munkában vékonyra koptatván, most az elmélkedéseknek, a mult idők emlékeinek él. Bibliás könyvet, zsoltáros könyvet olvasgat és különös nagy örömmel a régi hajduatyáinkra vonatkozó irásokat, sőt olvasgat az ujságból is mai világi hireket „a nemzetes urnak", az én kedves öreg nagyatyámnak.

Mintha csak most is ott ülnék a fehérre meszelt kis szobájában... Szücs István bátyánk pedig beszédbe kezd. Az apjáról beszél; mert az ő kelme apja, öreg Szücs István uram, ösmerte volt nagy Napóleon császárt; sőt volt idő, midőn a hajdu huszár sorsa e nagy császár hadisorsához volt kapcsolva, a borzalmas muszkaországi hadjáratkor...

Mert würtenbergkirályi huszár volt öreg Szücs István, a ma is élő Szücs Istvánnak atyja... De már régen megtért ez az egész vitézlő würtenbergkirályi nyalka huszárezred a másvilági kvártélyokba. Pedig öreg Szücs István, az igazán vasöklühajdu, még káplárja is volt ezen vitéz magyar huszároknak és midőn már mint veterán katonát érdempénzzel és obsittal bocsájtották haza és növekedett családja is, - bár Szücs István pendelyes gyermek volt még akkor, de téli estéken, midőn a szomszédság egybegyült, sok-sok emlékezeteset jegyzett elméjébe édes atyja, a würtenbergkirályi huszárkáplár Szücs István kalandjaiból és azokat máiglan sem feledte el. A harcziaskedvühajduk között kedves beszélgetések voltak azok az esetek a csodálatos fényességü és vitézségü nagy Napóleon császárról.

*

(.....)

*

A fehér boglya-kemecze ma is ottan terpeszkedik a mestergerendás, alacsony hajdu házban... Annak a padkáján szivesen ülnek a hajduk hosszu téli este és sutban a gyereksereg helye... Méltóságos, komoly a beszélgetés. Kavarog a pipák füstje és villognak a tekintetek, mintha csak magával a würtenburgkirályi huszárkáplár Szücs István urral vágtatnánk nagy Napoleon császár sasérosai felé...